

AR VESELĪBAS APRŪPI SAISTĪTU INFEKCIJU (VASI) KONTROLE: ANTROPOLOĢISKS SKATĪJUMS

Zane Linde-Ozola

Latvijas Universitāte | Līdsas Universitāte

Kas ir antropoloģisks skatījums?

- Uzmanības centrā cilvēks un ikdienas pieredze: uzvedības normas un prakses, savstarpēju attiecību veidošana un uzturēšana, vērtības, idejas, priekšstati

Ko šāds skatījums dod?

- Palīdz labāk izprast, kā vērtības, idejas, noteikumi darbojas ikdienas praksēs
- Palīdz atbildēt uz svarīgo «kāpēc?» jautājumu
- Palīdz labāk meklēt risinājumus, jo sniedz dziļāku izpratni par cilvēku ikdienas pieredzi un reālajām vajadzībām
- Veicina vienlīdzības pieeju: visu iesaistīto pušu pieredze un redzējums ir vienlīdzīgi svarīgs

Antropoloģisks pētījums par VASI kontroles politiku un praksi Latvijā

- Pētījums PhD studiju (2015-2019) ietvaros Līdsas Universitātē, AK
- 70 pētījuma dalībnieki: visa līmeņa slimnīcu darbinieki, politikas veidotāji, valsts iestāžu pārstāvji, pacienti un viņu aprūpētāji, nevalstisko organizāciju pārstāvji, žurnālisti
 - *Fokuss uz pētījuma dalībnieku ikdienas pieredzi, risinot ar VASI kontroli saistītus jautājumus*
- Papildu datu avoti: elektronisko mediju analīze 2003-2016 (kā VASI kontrole atspoguļota medijos) un politikas dokumentu analīze
- Disertācijas pētījumu finansējusi Līdsas Universitātes Veselības un medicīnas fakultāte.

Savstarpējo attiecību loma VASI kontrolē

- Savstarpējās attiecības slimnīcā: neredzama, bet stabila «infrastruktūra», uz kuras tiek būvēta VASI kontrole un caur kuru tā tiek praktizēta un iedzīvināta praksē
- Labas, vienlīdzīgas savstarpējās attiecības kalpo kā «līme», kas ļauj dažādiem speciālistiem un nodaļām kopā efektīvi strādāt un īstenot VASI kontroli
- Jo intensīvākas savstarpējas attiecības starp dažādiem speciālistiem, jo intensīvāki VASI kontroles pasākumi.

[..] mani interesē dialogs ar citu ārstniecības personu [..] - lai tas būtu balstīts visos gadījumos, pirmkārt, uz saprašanu, izpratni un, otrkārt, uz uzticēšanos.

Tas ir normāli, vismaz Latvijā - ja tev nav izveidojies normāls personīgais kontakts ar nodaļas kolektīvu vai nodaļas vadītāju, tad tu nevari gribēt, ka es tagad ienākšu un teikšu - viss, no rītdienas darām tā.

[..] vadītājs ar savu piemēru parāda pārējiem savas struktūrvienības darbiniekiem, kā mums būtu jāsadarbojas ar citiem. Vai viņš savā ikdienas sarunvalodā pretnostata un saka mēs un viņi vai arī mēs, domājot plašāk nekā tikai savas struktūrvienības robežās.

Slimnīcas vidē dominējošā hierarhija un VASI kontrole

- Hierarhiskas savstarpējas attiecības rada VASI riskus un neveicina efektīvu VASI kontroli
- Hierarhiskās attiecībās informācija un komunikācija ir vienvirziena un pieprasa pasīvu pakļaušanos
- Hierarhiskas attiecības veicina VASI problēmu noklusēšanu, slēpšanu
- Veicina praksi, kurā VASI risku kontrole tiek aizstāta ar cilvēku kontroli un esošās hierarhijas uzturēšanu.

Profesoram neaizrāda, kad viņš no rīta iet un sarokojas ar katru otro, bet mums parastajiem aizrāda.

[..] cilvēki ir iebaidīti runāt, iebaidīti - nedod Dievs es kļūdīšos, mani [..] nosodīs, būs sankcijas un paskaidrojumi [..] Tā kultūra - viņiem bail runāt. Jo viņi ir baigi iebaidīti.

- Mūsdienu VASI kontroles principi pieprasa jaunus, cita veida attiecību noteikumus veselības aprūpē:
 - Komandas darbu
 - Aktīvu jebkura līmeņa darbinieka pozīciju (VASI risku menedžments)

[..] pie manis arī reizēm atnāk gan māsu palīgs, gan māsa un viņi vēlas noskaidrot, kāpēc jādara tieši tā un ne citādi. Un es vienmēr esmu atbalstījusi tieši šādus darbiniekus, kas zina, ka viņiem jānoskaidro neskaidrās lietas.

Dodoties pie katra pacienta, katram darbiniekam būtu jāuzdod jautājumi, kuri raksturo šī pacienta risku. Es došu jums tikai dažus piemērus. Piemēram, dodoties aprūpēt pacientu, kaut vai vienu sekundes simtdaļu jāpadomā, vai viņam ir infekcija. Kāda infekcija, par kuru es uztraucos? Vai viņam ir izgulējumi? [..] Un es vēl uzdotu tādu jautājumu: vai viņiem ir diabēts? Tas nozīmē, ka viņš ir daudz uzņēmīgāks pret infekciju. Mēs varam uzdot jautājumu, vai viņš ir bijis iepriekš hospitalizēts, vai viņš ir bijis iepriekš operēts? Un tas var palīdzēt pieņemt lēmumu par skrīningu, šiem [VASI risku] izmeklējumiem.

VASI Latvijā: lēnām izlaužoties no pelēkās zonas

Bubulis:

(Oksfordas enciklopēdijas def.) **iedomāts biedēklis**

**AMR politikas & veselības aprūpes
kvalitātes & pacientu drošības
prioritāte**

VASI: (ne)ērts sarunu temats veselības aprūpē

- «Noklusēšanas» tradīcija: ar padomju pieredzi saistīta trauma
- «Sensitīva» tēma
- Bailes, bailes, bailes
- Trūkst informācijas resursi, kas ļautu veidot jaunu priekšstatu par VASI kontroli, brīvu no pagātnes traumām, neērtuma un baiļu sajūtām
 - Zinātnes valoda kā viens no risinājumiem neitrālākai VASI problēmu komunikēšanai

Šeit ir lielākas bailes, labāk klusāk, tādas [VASI kontroles] aktivitātes nav iespējams uzsākt.

Slimnīcā ļoti daudzi baidās no mums, vispār no infektologiem. Un arī no manis ļoti daudzi baidās.

[..] mēs ļoti bieži [..] runājam dusmīgi... tas nav pareizi. Ko es X slimnīcā redzēju – tas bija apbrīnojams miers un laipnība ar kādu iet uz konsultācijām. Tas bija apbrīnojami.

Laužot *noklusēšanas* un sensitivitātes tradīciju: pacienta pieredzes stāsts

Atskatoties uz šo pieredzi jau ar liela laika nogriezni, ziniet, kas man neļāva padoties? Sarunas. Lietišķas un personiskas sarunas. Grūtas un ikdienišķas sarunas ar ārstiem un māsām.

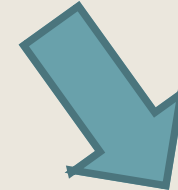
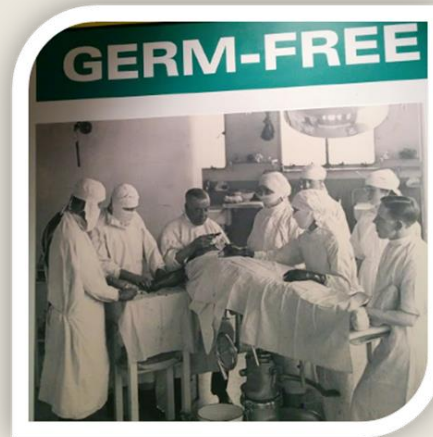
Es varēju izvēlēties šo pieredzi atstāt pie sevis, jo nav viegli dalīties – mēs jūtamies neērti, nekomfortabli, nedroši, tas galu galā ir bailīgi. Un visas šīs emocijas es izjutu, stāstot savu stāstu. Bet manas vai citu bailes vai neērtuma sajūta runāt par šīm lietām nav svarīgas. Daudz svarīgāk ir par šīm lietām runāt – atklāti un droši un vienam ar otru.

Dažas atziņas, ko paņemt līdzī uz mājām

- Dominējošas hierarhiskas savstarpējas attiecības veselības aprūpes sistēmā un VASI «bubuļa» tēls ir būtiskas barjeras esošai VASI kontroles efektīvai īstenošanai

- Šībrīža VASI kontrole pieprasa jaunus attiecību noteikumus (komandas darbs) un aktīvu pieeju VASI kontrolē
 - Skaidri sadarbības noteikumi, balstīti aktīvā risku kontrolē: «*redzu, izvērtēju, komunicēju, novēršu*» visiem

- Aktīvs darbs pie jaunas VASI kontroles izpratnes: nevis baiļu un pagātnes rēgs, bet AMR politikas, veselības aprūpes kvalitātes un pacientu drošības joma, par kuru jebkurš var brīvi un droši runāt, ar «veselīgu» attieksmi risinot VASI problēmas
 - Komunikācijas instrumenti iesaistītām pusēm
 - Sociālo zinātņu pētījumi

Paldies par
uzmanību!

Kontaktinformācija: umzlo@leeds.ac.uk
zane.linde@lu.lv